

เทศน์อบรมฆราวาส ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๓๘

หมอห่างเหินจากธรรม

นี่ก็เริ่มช่วยโรงพยาบาลอีกแล้วแหละ ถ้าเขาไปทางหนึ่งหนัทางหนึ่ง คือถ้าเขาทางหนึ่งก็หนัทางหนึ่ง เขาทางโรงพยาบาลก็หนัทางช่วยประชาชนด้านอื่น ๆ ทีนี้ก็หมอนมาโรงพยาบาลอีกแล้ว ช่วยอยู่อย่างนั้น เพราะโรงพยาบาลนี่ถือเป็นของสำคัญมากชีวิตจิตใจของคนอยู่ในจุดนั้นหมด เราเห็นเหตุการณ์อย่างนั้น ไปโรงพยาบาลไหนดูคนไข้มาหัวใจอยู่กับหมอกับยา ถ้าหมอไม่มีเครื่องมือ เครื่องมือไม่พอก็ก้าวไม่ออกคนไข้ก็ผิดหวัง

เพราะฉะนั้นเวลาไปโรงพยาบาลจึงได้สอนหมอ ไปไม่ใช่ไปเฉย ๆ นะสอนหมอด้วย อบรมสอนหมอด้วยให้รู้จักวิธีปฏิบัติต่อคนไข้ แต่อย่าเอาอ้อมมาขายสวนนะเราว่าอย่างนั้น ธรรมเหนือเหล่านี้ะเราบอกตรง ๆ เลย ธรรมเหนือสิ่งเหล่านี้ นี่เอาธรรมมาสอนนะ วิธีปฏิบัติต่อคนไข้เป็นยังไง ๆ คนไข้จะได้รับความอบอุ่นเย็นใจ สบายใจเป็นหลักเกณฑ์ของใจในเวลาารักษากับหมอ หมอจะปฏิบัติยังไงก็ต้องได้แนะนำ ให้หมอเอาใจใส่ เหมือนกับคนในครอบครัวเราารักษาตัวในโรงพยาบาลของเรานั้นแหละ เหมือนเรารักษาคนในครอบครัวของเรานั้น อย่างนั้นละถูกต้อง เรารักษาคนไข้ในครอบครัวของเราเรารักษาอย่างไร เรารักษาคนไข้คนอื่น ๆ ก็ต้องเหมือนกันเพราะมีคุณค่าเท่ากัน เพียงแต่ใกล้กับไกลเท่านั้นไม่เห็นแปลกอะไร อย่างนี้จะสอนหมอ

มารยาทเป็นสำคัญมาก ต้องออกก่อนละมารยาทนี้ต้องออกก่อน พอมาแล้วจะพูดอย่างไร ๆ ให้คนไข้ได้รับความอบอุ่น ให้ได้รับความตายใจหวังเป็นที่พึ่งได้ เราจะพูดวิธีไหนใช้ก็ரியังไง อันนี้ออกก่อนยาแล้ว กิริยาของหมอของพยาบาลนี้ต้องออกก่อนยา อันนี้เป็นสำคัญ ถูกที่หนึ่งแล้วต่อไปยาก็ค่อยตามกันไป ถึงจะหายไม่หายก็ตามเรื่องมารยาทนี้ลึกซึ้งยิ่งกว่ายาอีก พวกคนไข้จะยึดไปเป็นหลักเกณฑ์อยู่ในใจเป็นที่ระลึกต่อหมอคนนั้น ๆ พยาบาลคนนั้น ๆ ปฏิบัติต่อเราเป็นยังไงบ้าง ปฏิบัติต่อคนไข้ยังไงบ้างนี่เขาจะซึ่งภายในใจของเขา อันนี้ไม่ถอน หายไปแล้วก็ไม่ถอน แม้ไม่หายก็ไม่ถอน กิริยามารยาทนี้ลึกซึ้งยิ่งกว่ายา ซึ่งทางใจ ไปไหนจึงต้องได้สอนด้วยสอนหมอ

ไปหาตำราสอนตำราจบบทตำรา ไปหาทหารสอนทหารแบบทหาร ไปโรงพยาบาลก็สอนหมอปฏิบัติต่อคนไข้ เพราะมีคนละแบบ ๆ ไม่ได้แบบเดียวกันนี้ เราจะสอนแบบเดียวกันไม่ได้ ใครมา ๆ ก็ก็จะให้มันเท่านั้นได้หรือ อะไร ๆ ก็มีแต่จะให้มันอย่างเดียวยตายแล้วอย่างนั้น อย่างนั้นซิแบบเดียว ต้องใช้หลายแบบ ไปโรงพยาบาลแต่

ละโรงไม่ใช่ไปเฉย ๆ นะ บางโรงก็เข้าใจเรื่องศาสนาได้พอประมาณ ถ้าโรงอย่างนั้นก็เบาใจ การแนะนำสั่งสอนก็ง่าย บางโรงไม่เข้าใจเลยมีเยอะนะ อย่างนี้จะทำให้เราเป็นกังวลกับคนไข้ เพราะหมอไม่ค่อยเกี่ยวข้องกับศาสนา และไม่รู้วิธีปฏิบัติต่อคนไข้จะปฏิบัติยังงี้ ๆ คนไข้ผิดหวังก็เยอะ ยาควรจะถูกก็ไม่ถูก เมื่อหัวใจไม่ถูกเสียอย่างเดียว ยาก็ไม่ถูก อันนี้ละสำคัญมาก จึงต้องได้แนะนำเสมอ

เรื่องธรรมนี้สำคัญมากทีเดียว แต่โลกไม่รู้ธรรมชิวาเป็นยังงี้ หาแต่ของดิบของดี หาแต่ความสุขความเจริญ หาแต่ความสมหวัง แต่มันมาจากเหตุผลกลไกอะไรนี่คนไข้ไม่สนใจ มาจากธรรมทั้งนั้น โลกไม่รู้

ยิ่งคนเราทั่ว ๆ ไปแล้วอะอะจามฟิกวิ่งหาหมอแล้ว หมอไม่มาก็ไปตามหมोजามฟิกก็ไม่ได้วิ่งหาแต่หมอ หัวใจอยู่กับหมอกับยาหมดไม่ได้อยู่กับตัวเอง อันนี้มากที่สุด เพราะความไม่มีธรรม ถ้าขาดธรรมไปเสียขาดหลักเกณฑ์อันใหญ่โตไปหมด ทั้งหลักเกณฑ์ไว้ให้คนอื่นเขารักษาให้เจ้าของไม่สนใจดูแล นี่ละมันเสีย

กรรมฐานทุกวันนี้ก็เป็นแล้ว กรรมฐานแต่ก่อนกับทุกวันนี้ต่างกันอยู่มาก จะว่าแต่ก่อนยาไม่ค่อยมีก็ตาม หมอไม่ค่อยมีก็ตาม แต่จิตใจของท่านเข้มแข็งอยู่ตลอดอยู่ภายในจิตใจของท่าน บางทีก็หัวชนกันเลยเถียว จะเป็นก็เป็นตายก็ตาย สุดท้ายหายจากโรคจากไข้เพราะอำนาจของธรรมโอสธนะ กำลังใจกำลังยา กำลังใจกำลังธรรม อยู่ด้วยกันแล้วหมุนตัวเข้าเลย นี่เคยมาเสียพ่อยิ่งกว่าพอแล้วนะ เพราะฉะนั้นถึงพูดได้อย่างเต็มปากไม่กระดากอายแหละ เพราะเราเคยอย่างนั้นอยู่แล้ว

เวลาวันไหนโรคมันจะกำเริบใหญ่จะเอาใหญ่ละวันนี้ ปิดประตูก็ก สมมุติว่าอยู่กับหมู่เพื่อนก็ตามนะ เช่นอยู่หนองผืออย่างนี้ วันนี้ไขมันจะเอาใหญ่เริ่มแต่เช้าแล้วนี่เข้าปิดประตูก็ใครอย่ามาเปิดประตูเป็นอันขาด บอกทีเดียวชัดเลย ถ้าไม่เห็นประตูเปิด คือถ้าเราจะเคลื่อนไหวเราก็เปิดประตูเองหมู่เพื่อนก็เข้าได้ ถ้าเราไม่เคลื่อนไหว มีอยู่เฉพาะภายในแสดงว่ารบกันว้างจั้นเถอะ ประตูจะปิดเงียบเลยทั้งวันใครจะเข้าไปยุ่งไม่ได้เป็นอันขาด ฟังแต่ว่าเป็นอันขาด เต็ดขนาดนั้น ชัดกันเลยทีเดียว

เป็นก็เป็นตายก็ตายชัดกันตลอดเลย เวลาจะตายมันหนักมากกว่านี้ความทุกข์จะมาว่าอะไรเพียงแค่นี้สู้ไม่ได้ กรรมฐานชี้หมาว้างจั้นเลย ว่าให้เจ้าของไม่ว่าคนอื่น ถอนต่อหน้าต่อตานั่นแหละ นั่นละธรรมโอสธ ท่านว่า สกุกตุวา พุทฺธรัตนํ ธมฺมรัตนํ สงฺฆรัตนํ โอสธํ อุตฺตมํ วรํ ไม่ได้ทั้งเนื้อทั้งตัวปล่อยเนื้อปล่อยตัวไปอย่างทุกวันนี้ นี่แม้แต่พระกรรมฐาน อะอะก็วิ่งแล้ว จามฟิกก็ไม่ได้แล้ว คือไม่มีหลักเกณฑ์ภายในจิตใจ บอกชัดเจนเลย ถ้ามีหลักเกณฑ์ภายในใจแล้วควรไปหรือไม่ควรไป ควรจะช่วยตัวเอง หรือจะให้คนอื่นช่วยบ้าง หรือจะให้คนอื่นช่วยมากช่วยน้อย เราต้องพิจารณาตัวของเรา

ด้วยธรรม ๆ เรียบร้อย ไม่ใช่เอะอะ ๆ ก็เป็นบ้าหาแต่หมอ เขาว่าโรคนี้โรคเป็นบ้าโรคหาหมอ ไม่เป็นตัวของตัวเลย

พ่อแม่ครูจารย์มั่นนี่องค์เอก เราเห็นกับตาของเรา ผู้ที่จะไปเกี่ยวข้องกับท่าน ต้องเป็นพระสำคัญ ๆ ไปสุมสี่สุมห้าไม่ได้ เป็นพระที่รู้จักอภัยภัยของท่าน รู้จักเกี่ยวกับเรื่องอรรถเรื่องธรรมของท่านพอประมาณ เพราะภูมิธรรมต่างกัน จึงจะเข้าไปหาท่านได้ สุ่มสี่สุมห้าไม่ได้นะ เราเห็นความแยบคายขนาดไหนเรื่องของธรรม เป็นอย่างนั้นละ นี่เป็นเสียพอ ปิดประตูก็ไม่มีใครเข้าเลย ทั้งวันก็ไม่ให้เข้า ถ้าประตูไม่เปิดห้ามเป็นอันขาด อย่าไปเปิดนะ ถ้าเราเคลื่อนไหวภายในห้องแล้วเราก็กเปิดเอง ถ้าเราจะออกมาก็เปิดเอง ไม่เปิดก็ตายก็ให้ตายอยู่ในนั้นแล้วไปส่องดูเอา นั้นละขัดกันขนาดนั้น

จิตใจต้องเด็ดไม่เด็ดพุดออกมาอย่างนี้ไม่ได้ ต้องเด็ดขนาดนั้นซิ ถึงคราวเด็ดบอกว่าตายเหื่อนี้ละ ก่อนทุกข์แค่นี้ไม่ได้เหื่อนตายนะ ถึงขั้นตายแล้วเรียกว่าทุกข์เหื่อนนี้ถึงจะตาย นี่ยังไม่ถึงขั้นนั้นกลัวหาอะไร เราจะพิจารณาความตายเป็นสังขาร ถ้ากลัวความตายแล้วก็กลัวมรรคกลัวผล ก็มีแต่จะวิ่งตามกิเลสเท่านั้นแหละ ให้มันสอยจุมูกเอา มันต้องขัดกันลงอย่างนั้น จะมาพุดอย่างทุกวันนี้เขาก็ว่าเป็นบ้าแล้ว แต่มันไม่ได้บ้าซิ มันเป็นจริง ๆ หายจริง ๆ สู้ได้จริง ๆ จิตมันเด็ด เด็ดด้วยธรรมนะไม่ใช่เด็ดเฉย ๆ ดุดันไปเฉย ๆ ไม่เอา ต้องเด็ดด้วยธรรม ทุกสิ่งทุกอย่างต้องไปด้วยธรรมทั้งนั้น จะเด็ดจะเดียวจะอ่อนจะโยนขนาดไหนให้เป็นไปด้วยธรรม ๆ แล้วงามตาทั้งนั้น งามใจเจ้าของ ตำหนิเจ้าของไม่ได้

นี่โรคมันก็ยังมียุทธอย่างทุกประเภท พวกเครื่องมือเครื่องมือแพทย์ก็ไม่พอกัน จึงต้องได้ช่วยโรคนั้นโรคนี เครื่องมือแพทย์แพ่ง เอามาจากเมืองนอกทั้งนั้น ในเมืองไทยเราทำไม่ได้ ต้องเอามาจากเมืองนอกมันถึงแพ่ง เครื่องมือแต่ละเล็กละน้อยนี้แหลเป็นหมื่น ๆ แสน ๆ ไม่ต้องพุดล้านละ หมื่น ๆ แสน ๆ หมื่น ๆ แสน ๆ เครื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ นะ ถ้าเป็นเครื่องใหญ่บ้างก็เป็นล้านเป็นล้าน ๆ เราเห็นแก่ชีวิตของมนุษย์นั่นแหละเราถึงได้ช่วย ไปก็อบรมหมอให้รู้จักวิธีปฏิบัติต่อคนไข้ด้วย ถ้าไปโรงไหนหมอเข้าใจในธรรมบ้างก็เบาใจ พุดไม่ได้พุดมากอะไร เล็ก ๆ น้อย ๆ ก็เข้าใจ

ส่วนมากหมอไม่เข้าใจในธรรมชิ หมอห่างเหินจากธรรม เพราะฉะนั้นเราถึงได้พุดให้หมอบรรดาที่เป็นลูกศิษย์ หมอใหญ่ ๆ ศาสตราจารย์นั่นแหละเราพุด มันถึงกระจายออกได้กว้างขวาง พุดจริง ๆ เราไม่ได้เหมือนใครนี่ จะว่าเกรงอกเกรงใจเราไม่เกรงใคร เกรงแต่ธรรมเท่านั้น เหตุผลเราเกรงมากเรากลัวมาก ธรรมเรากลัวมากเกรงมากเคารพมาก เอาอันนั้นละมาสอนโลก เวลาแนะนำสั่งสอนหมอก็เหมือนกัน พุดตรง

ๆ เลย หมอเข้าใจหรือยัง หมอก็ว่าเป็นปัญญาชน เวลานี้เขาตำหนิติเตียนหมอนะ ว่า
เมินกับศาสนา ว่าอย่างนี้เลย

เราพูดตรง ๆ อย่างนี้ หมอเข้าใจว่าเจ้าของเรียนวิชาสูง วิชาที่มีเกียรติ โลกเขา
ยอมรับ เป็นวิชาที่มีเกียรติ ใครเริ่มเรียนวิชาหมอก็เริ่มมีเกียรติแล้ว แล้วเอาเกียรติอันนี้
ละมาเป็นดินเหนียวติดหัวว่าตัวมีหงอนไป แล้วก็เมินต่อศาสนา เห็นว่าศาสนาเป็นของ
ทิ้งของขว้างไป เห็นเป็นเศษเป็นเดนไป เห็นว่าวิชาหมอนี้เลิศยิ่งกว่าธรรมไปแล้ว

ความจริงวิชาหมอเป็นวิชาออกมาจากประเภทใด ไม่ใช่กิเลสผลิตให้เธอ คิด
ได้บ้างหรือเปล่าตอนนี้ละ วิชาพระพุทธเจ้ากิเลสไม่ได้ผลิตให้ละ เนื้อกิเลส พังกิเลส
แหลกหมดเลยวิชาพระพุทธเจ้า อันนี้วิชานี้วิชากิเลสผลิตให้ ก็เหมือนวิชาทั่ว ๆ ไป วิชา
นี้ใช้แผนกนี้ ใครเรียนวิชาทางไหน เชี่ยวชาญทางไหนก็ใช้แผนกนั้น ๆ แต่อยู่ใต้อำนาจ
ของกิเลสบังคับไว้ทุกสิ่งทุกอย่าง เป็นอย่างนั้นละ เราเคยเตือนหมอ หมอมักเมิน
ศาสนานะ แต่คำนี้เราไม่ได้ว่าทั่วไปนะ หมอส่วนมากเป็นอย่างนั้น เพราะมันเป็นจริง ๆ

บางทีเห็นพระเข้าไปอย่างหาหมอนี้ ก็ไม่ทราบว่าเป็นพระประเภทใด จะเอา
แบบเดียวกันหมดมาใช้มันก็ใช้ไม่ได้อีกแหละ มีแต่จะให้มันแบบเดียวใช้ไม่ได้ เรา
เตือนหมอเตือนด้วยความเมตตาสงสาร เราไม่ได้เตือนด้วยดุฎกเหยียดหยามนี่นะ เรา
เตือนเป็นธรรม ทุกอย่างเราเป็นธรรมทั้งนั้น ไม่ว่าจะดุจะเด็ดจะด่าเป็นธรรมด้วยกันทั้ง
นั้น ไม่ได้เอากิเลสออกมาใช้แหละ จะเด็ดก็เด็ดด้วยอำนาจของธรรม ดุก็ดุด้วยอำนาจ
ของธรรม ไม่ได้ดุด้วยเด็ดด้วยด่าอะไรด้วยอำนาจของกิเลสแหละ เราไม่เอามาใช้เพราะ
สิ่งนี้เป็นภัยต่อโลก เราจะนำมาใช้เพื่อเป็นภัยต่อโลกยังงี้ เราไม่นำมาใช้

กิเลสเด็ดได้ธรรมะต้องเด็ดได้ ไม่เด็ดได้ไม่ทันกัน นั่นคู่เคียงมันมีอย่างนั้นนี่นะ
กิเลสเด็ดธรรมะต้องเด็ด ไม่เด็ดไม่ทันกัน คู่ต่อสู้กันเป็นอย่างนั้น ต้องเหนือกว่า ๆ ถึง
สู้กันได้ ไม่งั้นไม่ได้นะ ธรรมโอสถนี้พูดให้ใครฟังไม่ค่อยได้ละ ต้องพูดให้นักภาวนาจริง
ๆ ฟัง เข้าใจกันหมดพวกนักภาวนา คือนักภาวนานักฟุดภายในนะ ไม่ใช่แต่ภาวนาโก้
ๆ เป็นกรรมฐานโก้ ๆ สะพายย่ามเข้ากรุงเทพ เอาเงินใส่กระเป๋าเต็มกระเป๋ามา
กรรมฐานขี้หมาอย่างนั้นเราไม่เล่นด้วย เราไม่ได้พูดประเภทนี้ เราพูดประเภท
กรรมฐานจริง ๆ กรรมฐานลูกศิษย์ตลาดจริง ๆ ไปไหนจิตใจเด็ดเดี่ยวด้วยอรรถด้วย
ธรรม ไม่หวั่นไหวพริ้งกับสิ่งภายนอกโลกามีสต่าง ๆ ไม่ยุ่ง มีแต่เรื่องอรรถเรื่อง
ธรรมเต็มตัว ๆ เต็มใจ ไปไหนไปเลย นี่ละกรรมฐานประเภทนี้รู้เรื่องของความเจ็บไข้
ได้ป่วยเป็นประเภทใด ๆ ควรรักษาได้ยังไง ควรให้หมอช่วยได้ชนิดไหน ๆ ชนิดที่
หมอช่วยก็มี ชนิดเจ้าของช่วยเจ้าของเองก็มี มีหลายประเภท...โรค

ที่นี้ไปไหนก็องอาจชื่อนั้น เวลาจะตายก็องอาจกล้าหาญ ไม่สะทกสะท้าน ไป
ดิ่งเลยเหียวไม่ได้เอนได้เอียงละจิตประภคินะ บึงเลยเหียวตรงแนวต่อมรรคต่อผล
จิตเด็ดเด็ดด้วยธรรมเป็นอย่างนั้น ถ้าเด็ดด้วยกิเลสนี้จมเลย ๆ เพราะฉะนั้นใครจะเด็ด
อะไรก็ตามเถอะ เด็ดกิเลสนั้นเด็ดได้ เด็ดกิเลสด้วยธรรมนั้นเด็ดได้ เอาให้หนัก เด็ด
กิเลสเด็ดด้วยธรรม ไม่จั่นแพ้มัน ส่วนมากมีแต่เราแพ้มัน มันไม่ได้แพ้เราแหละ มีแต่
ชนะเราตลอด เราก็ไม่รู้ว่ามันแพ้มันชนะเราด้วยนะ เพราะเราไม่ได้มีท่าต่อสู้กับมัน มี
แต่ท่าหมอบราบ ๆ ถูกจุมจุมไปเรื่อย

เข้าธรรมแล้วถึงรู้ เข้าธรรมแล้วตามเห็นหมดเรื่องของกิเลส มันออกมาประภคิน
ใด ๆ ของโลกของสงสารนี้รู้หมดธรรมของพระพุทธเจ้า ฉะนั้นจึงว่าโลกวิทูละชิ แจ้ง
ขนาดนั้นชิ แต่ก่อนพระพุทธเจ้าเคยรู้เมื่อไร เคยได้แปลงพระวาจาออกมายังใจว่าโลกวิทุ
รู้แจ้งโลก ญาณ อุทปาติ ญาณหยั่งทราบได้เกิดขึ้นแล้ว ปญญา อุทปาติ ปัญญาญาณ
ได้เกิดขึ้นแล้ว วิชชา อุทปาติ วิชชาความรู้แจ้งแทงทะลุมีวิชาสามเป็นต้นได้เกิดขึ้น
แล้ว อาโลโก อุทปาติ ความสว่างกระจ่างแจ้งทั้งกลางวันกลางคืน ไม่เลือกกาลสถานที่
เวล่ำเวลาได้เกิดขึ้นแล้ว

แต่ก่อนพระพุทธเจ้าท่านได้ทรงแปลงอุทานอย่างนี้เมื่อไร แปลงขึ้นเวลาเทศน์
ธัมมจักกัปปวัตตนสูตรสอนเบญจวัคคีย์ สิ่งเหล่านี้เราไม่เคยรู้เคยเห็น บัดนี้เราได้รู้แล้ว
ได้เห็นแล้ว พวกเธอจะเชื่อหรือไม่เชื่อ นั้นยื่นเข้าไปตรงนั้น คนที่หาความจริงอยู่แล้วจะ
ไม่เชื่อได้ยังไง ต้องเชื่อซิเพราะความจริงเต็มส่วน ผู้ต้องการหาความจริงก็หาเต็มส่วน
อยู่แล้วก็เข้ากันได้ง่าย ๆ นั้นละความรู้ของพระพุทธเจ้าเป็นความรู้ประเภทนี้ะ ไม่ใช่
ความรู้ของกิเลสครอบห้วมาเหมือนความรู้ของเรา ความรู้ของเราทั่วแดนโลกธาตุนี้มี
แต่ความรู้กิเลสครอบไว้ทั้งนั้น กิเลสผลิตให้มา ๆ ใครจะไปเยอหยิ่งจองหองไม่ได้

ถ้าเป็นความรู้ของธรรมที่เรียนมาจากภาคปฏิบัติ ได้มาเป็นมรรคเป็นผลของตัวเอง
เองแล้วพูดได้เต็มปาก แต่พูดด้วยความจำเอย ๆ อย่าเอามาพูดอย่ามาคุย เรียนจบ
พระไตรปิฎกก็อย่ามาคุยว่าจั่นเลย เพียงความจำกิเลสไม่ถลอกปอกเปิก ถ้าเป็นความ
จริงเข้าตรงไหนกิเลสพังตรงนั้น ๆ ท่านเอาธรรมประเภทกิเลสพังมาพูดต่อโลกต่อ
สงสารสอนโลกสอนสงสาร ท่านถึงไม่ได้ห้วนไหว ความจริงจึงเต็มส่วน ๆ ใครไม่ได้
ปฏิบัติธรรมไม่รู้เรื่องของธรรมนะชิ เห็นแต่เรื่องของกิเลสนั้นชิ ไม่ว่าท่านว่าเราจะตำหนิ
ใครก็ตำหนิไม่ลง มันพอ ๆ กัน ถ้าแข่งกันก็ได้เสมอกันหมดโลก ทางแพ้กิเลสก็ได้
เสมอกันทั้งโลก

ทางถูกกิเลสจุมจุมก็เสมอกัน ใครก็ถูกจุม ๆ ดังวันดังกุดดังขาด ดังก็จุมรู้แล้ว
ยัง ถ้าพูดถึงเรื่องร้อยจุมก็เสมอกัน จนจุมกุ่มจุมขาด กิเลสร้อยจุมจนไม่มีที่จะ

ร้อย หูก็หูขาด นี่เสมอกัน ไม่มีใครยิ่งใครหย่อนกว่ากัน นั่นอำนาจของกิเลส พวกเรามันมีแต่อย่างนี้ทั้งนั้นไม่รู้เรื่องอรรถเรื่องธรรม เรื่องธรรมเป็นเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ไปภายในหัวใจของกิเลส ของคนมีกิเลสเป็นอย่างนั้น ถ้าหัวใจของคนที่มีธรรม ธรรมเป็นใหญ่ขึ้นเรื่อย ๆ ใจสัมผัสสัมพันธ์กับธรรมมากเท่าไรยิ่งใหญ่ขึ้นเรื่อย ๆ แล้วใหญ่ครอบโลกธาตุ ถ้าธรรมใหญ่ไม่เหมือนกิเลสใหญ่ กิเลสใหญ่นี้ทำให้เดือดร้อนทั่วโลกธาตุ ถ้าธรรมใหญ่ให้เย็นทั่วแดนโลกธาตุ นั่นต่างกันอย่างนั้น

เอาละวันนี้ หันไปไหว้พระ